

Реферат на тему: "Життя і творчість Івана Франка"

Іван Франко

Реферат

на тему:

Життя і творчість Івана Франка

Вступ

Іванові Яковичу Франкові належить, либонь, найпочесніше право представляти Україну в "галереї найвищих інтелектуальних досягнень" народів світу. Віддаючи престол національного генія України "поету з ласки Божої" Тарасові Шевченку, він, без сумніву, не був ніким з українських вчених та митців перевершений у своїй титанічній працездатності, у різнобічності таланту та розмаїтті обдарувань, у ролі, яку зіграв у становленні української нації. Розпадаючись на дві практично незалежні "підособистості" — Франка-суспільного діяча та Франка — поета, митця — він водночас поєднував у собі іпостасі поета, прозаїка, драматурга, фольклориста, етнографа, культуролога, мовознавця, перекладача, репортера, редактора... а також політика, агітатора, революціонера. Можливо, саме цій різноманітності сфер, в яких проявлявся талант Франка, він зобов'язаний несерйозним, часто ворожим ставленням з боку сучасників, як політичних противників, так і нейтральних, не залучених до суспільно-політичної конфронтації кіл Галичини. В усякому разі, феномен Івана Франка — універсальної особистості, генія, людини нового часу, що набагато перегнала свою добу, вченого і митця європейського рівня, яких мало в історії української культури — не отримав належного вивчення та оцінки ані за польської, ані за радянської влади. Поляки не розголошували досягнення української інтелігенції та її батька, радянська ідеологія зробила з Франка ляльку, виставивши на загальний позір тільки одну з сотень його граней — Франка-революціонера. Тим часом як саме цим внутрішнім протистоянням, постійним конфліктом між різними полюсами особистості Франко найбільш цікавий, саме ця вічна напруга спонукала його до важкої праці. Франко заслуговує на вивчення, дослідження саме як суперечлива, неоднозначна постать.

Життя і творчість

Іван Якович Франко народився 27 серпня 1856 року в с. Нагуєвичях Дрогобицького повіту (тепер с. Івана Франка Дрогобицького району Львівської обл.) в родині коваля. З батьківської кузні він виніс перші знання про життя галицького селянства, про працю людини, а від матері перейняв любов до народної пісні.

Після закінчення Дрогобицької гімназії вступив до Львівського університету. Через 16 років він закінчує Чернівецький університет.

У 1887 року виходить перша збірка його поезій "З вершин і низин" — найвидатніше явище в українській поезії після "Кобзаря" Тараса Шевченка. Згодом вийшли друком

збірки "Зів'яле листя" (1896), "Мій Ізмарагд" (1898) де переважають мотиви філософської та інтимної лірики, "Із днів журби" (1900). Він є автором поем "Панські жарти", "Смерть Каїна", "Похорон", "Іван Вишенський", філософської поеми "Мойсей" (1905). У 80-х роках побачили світ найкращі повісті Івана Франка "Борислав сміється" (1882) та "Захар Беркут" (1883), "Для домашнього вогнища", "Перехресні стежки" та ін. Написав драматичні твори "Сон князя Святослава", "Кам'яна душа". Здобула популярність п'єса "Украдене щастя" (1893). Лише частина спадщини великого українського письменника опублікована у 50-ти томах "Зібрання творів". Організатор видань "Громадський друг", "Дзвін", "Молот". Автор праць з історії та теорії літератури, перекладач творів з російської, польської, чеської, сербської, хорватської, німецької, англійської, французької, старогрецької, римської, арабської, асиро-вавилонської та інших мов.

У 1893 р. захистив у Відні докторську дисертацію.

Твори І.Франка перекладено багатьма мовами світу. Окремі поезії покладено на музику, деякі прозові твори екранізовано й інсценізовано. Помер І.Франко 28 травня 1916 року.

Коли ми думаємо про Івана Франка, в нашій уяві постає перш за все титан думки і праці, людина, в якій дух і тіло рве до бою заради поступу і щастя людського, українець, корені якого сягають глибини народного життя і переходять у дерево, квіт якого величний, щедрий, добрий.

Той корінь бере початок з батьківської хати. Батько Яків — відомий на всю округу коваль, невтомна у праці мати Марія. В такій сім'ї найперше привчали до праці, поваги до людей. І, звичайно ж, хотіли, щоб дитина вчилася на радість батькам, на добро людям. З шести років хлопець навчається в початковій школі в сусідньому селі Ясениця-Сільна, пізніше у Дрогобицькій нормальній школі отців — василіан, а ще через деякий час — у Дрогобицькій гімназії. Михайло Коцюбинський у нарисі про Івана Франка зазначає, що здібна дитина в сільській школі навчилася читати українською, польською і німецькою мовами. Сміялися з Франка в німецькій школі при монастирі. Але "минув рік, настав екзамен — і малий Франко здивував усіх: він опинився першим учеником".

1865 року помер батько. В дім прийшов вітчим Гринь Гаврилик, ріпник. На шістнадцятому році Франко залишився круглим сиротою — померла мама. Дорога ж до знань не зупинилася. Під час навчання в гімназії Франко читає твори Гете, Лессінга, Шіллера, Расіна, Корнеля та ін., писані німецькою та французькою в оригіналі.

Береться й сам за літературну працю. Перший вірш — "Великдень 1871 року" — присвятив батькові. Перекладає твори Гомера, Софокла, Горація, Гейне, а також "Слово о полку Ігоревім", "Краледворський рукопис" В.Ганки. В гімназії Іван Франко обстоює думку, що основою української літературної мови повинна бути мова народна.

Після Дрогобича юнак їде у Львів, вступає до університету. Багато пише, стає найвпливовішою постаттю в редакції журналу "Друг", знайомиться з М.Павликом і І.Белеєм. Івана Франка цікавить також філософія, політична економія, соціологія.

1877 року Іван Франко переживає перший арешт. Перед цим поліція зробила обшук на квартирі, виявивши революційну літературу. Франка звинувачують у належності до таємної соціалістичної організації. "Протягом дев'яти місяців, — писав він, — проведених у тюрмі, сидів я переважно у великій камері, де перебувало 18—28 злочинців, де зимою ніколи вікно не зачинялося і де я, слабкий на груди, з бідною допомогою привілею спати під вікном... але зате прокидався майже завжди з повним снігу волоссям на голові".

Широта політичних і літературних уподобань викликала неоднозначну реакцію у громадськості. Реакційні кола Галичини доходили навіть до ігнорування його творчості. Зокрема, в "Зорі" відмовилися друкувати оповідання "Муляр", оскільки мулярі "найгірші п'яниці" і не варті уваги.

Відстоювання власних позицій позначалося й на матеріальних статках. Був час, коли письменник зовсім не мав коштів на проживання і змушений був мешкати у робітника Данилюка. У квітні 1881 року Франко їде в село Нагуєвичі. Крім літературної праці, виконував і щоденну селянську роботу.

Великі надії на здійснення політичних і літературних намірів покладав Франко на Київ, куди він прибув наприкінці лютого 1885 року. Зустрічі з О.Кониським і В.Антоновичем не виправдали сподівань щодо видання газети. Теплий спогад залишили зустрічі з родинами Лисенків, Старицьких і Косачів. Приїхавши в Київ наступного року, Франко одружується з Ольгою Хорунжинською.

1892 року Франко виїжджає до Відня, щоб закінчити докторську дисертацію "Про Варлаама і Йоасафа та притчу про однорожця". Через рік відбувся захист, Франко здобув ступінь доктора філософських наук.

1894 року трапилася нагода посісти професорську посаду кафедри історії української літератури і мо-ви Львівського університету. Хоч пробна лекція і мала успіх, однак лідери народовців, "москвофілів", польсько-шляхетські шовіністи вдалися до наклепів і провокацій, щоб не допустити Франка до професорства. Кандидатуру письменника було забалотовано.

Це не могло не засмутити Франка, але й не зупинило його подальшого духовного поступу, яким би важким він не був. Не вистачало хіба що фізичних сил. У 1897 році Франко від перевтоми захворів. Подальші роки також були не з легких.

"Сильна, уперта натура, яка цілою вийшла з життєвого бою, — писав про зустріч з І.Франком у 1905 році Михайло Коцюбинський. — В своїй убогій хаті сидів він за столом босий і плів рибацькі сіті, як бідний апостол. Плів сіті й писав поему "Мойсей". Не знаю, чи попалася риба у його сіті, але душу мою він полонив своєю поемою".

1908 року Франко знов переживає хворобу. Велика перевтома призвела до нервових розладів, контрактури обох рук і пальців. Вийти з цього стану допомогло лікування в Хорватії, на берегах Адріатичного моря.

Початок першої світової війни застав родину Франка в трагічному становищі. Хвора дружина перебувала в лікарні, сини — в армії. Позбавлений засобів до існування, письменник мешкав у домі шкільного товариша. Невдовзі захворів, але й, перебуваючи

в такому стані, не випускав пера з рук.

Помер І.Франко 27 травня 1916 р., поховано його 31 травня на Личаківському кладовищі у Львові.

Радянське літературознавство розглядало творчість письменника з позицій соціалістичного реалізму, уникало оцінок його поглядів щодо суверенності України. У той час ніхто інший, як Франко, писав: "Все, що йде поза рами нації, се або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами раді би прикрити свої змагання до панування одної нації над другою, або хворобливий сентименталізм фанатів, що раді би широкими і вселюдськими фразами покрити своє духовне відчуження від рідної нації". І донині актуальні його слова про те, що "ми мусимо навчитися чути себе українцями — не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіціальних кордонів".

Наш народ гідно шанує пам'ять Івана Франка. Його іменем названо один з обласних центрів України, Львівський державний університет, с. Нагуєвичі, багато вулиць. У рідному селі великого Каменяра та у Львові відкрито літературно-меморіальні музеї Івана Франка.

Висновок

Не слід, звісно, ідеалізувати Франка, називаючи його, як то робилося в радянські часи, "великим Каменярем", і приписуючи йому виняткову роль "батька" західноукраїнської інтелігенції. Однак подібної до нього за масштабами діяльності, величиною таланту та популярністю постаті в Галичині XIX — початку XX століття не було. Після виходу поеми "Мойсей", в якій Франко метафорично, проте достатньо ясно вказав на роль творця — неоціненого пророка в своїй Вітчизні — обожнення Франка галицьким селянством, студентством та інтелігенцією досягло апогею. Проте серед кіл народовської та москвофільської інтелігенції, особливо згуртованої навколо газети "Діло" та клерикальної верхівки, Франко був одіозною фігурою від початку до кінця. Своєю журналістською та публіцистичною діяльністю Франко нажив безліч ворогів, у тому числі серед справді провідної суспільної течії того часу — народовців. Водночас літературний геній Франка був високо поцінований представниками усіх соціальних верств і груп, усіх націй, що населяли Галичину.

Тема інтелігенції, її призначення та функції, завдань теоретичних і практичних почала цікавити Франка ще на ранньому етапі його журналістської творчості. Почавши з закладання теоретичного базису та створення програмних творів, він поступово перейшов до практики, будучи протягом тривалого часу фактично взірцем для прогресивної творчої інтелігенції. Саме практичною діяльністю, а не теоретичними розробками, Франко приніс найбільшу користь українській культурі, відкривши Галичині Європу і світ і почавши відкривати світові Галичину.

Безперечно, внесок Франка у процес формування галицької інтелігенції, кристалізації духовної еліти, а відтак і консолідації української нації є величезним і, можливо, досі не до кінця оціненим. Ще до смерті Франка з нього поспішили зробити образок, як свого часу з Тараса Шевченка. За схематичними образами "Великого

Каменяра" та "українського Мойсея" приховувалися суперечності Франкової натури, нюанси його політичних переконань. Лише віднедавна літературознавці і критики почали тверезо підходити до оцінки культурної спадщини Франка. В усякому разі, його образ потребує деміфологізації, переоцінки, дослідження під абсолютно новими кутами зору.